

opinie

Geef vergunningen niet zomaar, ook niet als we het lief vragen

RUIMTELIJKE ORDENING Burgemeesters en schepenen proberen lokale problemen te vaak in Brussel op te lossen, door ze te vertalen naar regelgeving die voor heel Vlaanderen geldt, schrijft Tristan Claus.

Tristan Claus
Ruimtelijk planner en onderzoeker verbonden aan de UGent en de KU Leuven. Met deze bijdrage won hij de gedeelde Plandagprijs voor de PlanDag 2020 – een Nederlands-Vlaamse discussiedag over stedenbouw en ruimtelijke ordening.

Beste burgemeester, beste schepen van Ruimtelijke Ordening,

Elke week neemt u de tijd om uw burgers te woord te staan. 'Hier ben ik, wat kan ik vooru doen?', zegt u dan. Al snel volgen de eerste reacties: 'Wat met de toenemende verstopping rond Brussel?', 'kunnen jullie de fietspaden aanpassen voor mijn elektrische scooter?' of 'wanneer krijg ik nu eindelijk een parkeerplaats voor mijn vrachtwagen?'. Geen enkele vraag is te veel voor u. Het is een slimme zet: via een wekelijks spreekuurje in het gemeentehuis, een Zoom-sessie of sociale media zo dicht mogelijk bij zo veel mogelijk burgers staan.

Laat mij daarom met een positieve noot beginnen: proficiat! Wat u doet, is een vorm van burgerparticipatie waarvan het effect veel groter is dan via de meer gevestigde participatiekanalen. Uw sprekers zijn wel voor iedereen toegankelijk. Zelf leert u zo wel de behoeften van de burgers kennen als de contraproductieve gevolgen van uw beleid, dat u vervolgens kunt bijsturen. Bovendien maakt uw dienstbetoon geen onderscheid tussen opleidingsniveau, afkomst of sociaal-economische status. Of je nu vuilnisman, arbeider, bankier of fabrieksleigenaar bent, in het stemhokje is iedereen gelijk.

Maar wat u doet, is niet zonder gevaar. Door acute problemen te willen oplossen, dreigen dienstverlenende politici zoals u de visie op de totale ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente uit het oog te verliezen. Door de facto de rol van de administratie over te nemen, ondermijnt u de langtermijnvisie die uw diensten zelf hebben opgesteld. Bovendien kan een conflict over bevoegdheden ontstaan met uw ambtenaren.

Beslissingen op basis van dienstbetoon kunnen de normale besluitvormingsprocessen binnen de gemeente verstoren of vertragen. Burgers die de formele weg bewandelen, zullen gefrustreerd merken dat politiek gesteunde dossiers vaak sneller en op een hoger niveau worden afgehandeld.

De muis baart een berg
Van de Vlaamse Parlementsleden is 38,7 procent ook burgemeester of schepen. Met alle respect, maar ik hoop dat u niet een van die burgemeesters of schepenen bent. Want dat zou u in staat stellen om de individuele belangen van uw kiezers door middel van besluiten en decreten te vertalen naar regelgeving die voor heel het Vlaams Gewest geldt. Wan-

Bij een optelsom van individuele belangen op korte termijn is niemand gebaat

neer de bestaande regelgeving hen niet meer toelaat hun burgers te helpen om hun stedenbouwkundige dromen te vervullen, nemen die parlementsleden stevast de lokale problemen mee naar Brussel. Vervolgens wordt deze casuïstiek opgeschaald naar generieke regelgeving. De muis baart een berg.

Om te weten wat die stelling in de praktijk betekent, moeten we bijna 60 jaar terug in de tijd. In 1962 keurde

het Belgische parlement voor het eerst een min of meer allesomvattende wet goed die tot doel had 's lands natuurschoon ongeschonden te bewaren'. Door met een bindende en verordenende kracht aan elke vierkante meter grond een bestemming toe te kennen, beoogde ze een vertragting van de ruimte-inname en een kwaliteitsgerichte benadering. De praktijk draaide anders uit.

Uitzondering na uitzondering
Noodgedwongen besliste de Vlaamse regering in 1997 om voor het eerst een strategische langetermijnvisie goed te keuren. Onder het motto 'Vlaanderen open en stedelijk' moest het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen paal en perk stellen aan de ongebreidelde suburbanisatie. Strengere regels werden goedgekeurd. In 1999 schafte het 'decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening' een aantal bestaande regels af die ontvrijdende effecten hadden op diezelfde langetermijnvisie.

Maar toen ging de misnoegde burger langs bij de burgemeester. Onder het motto 'geen stedenbouwkundig voorschrift zonder afwijkingen' keurde het Vlaams Parlement het ene wijzigingsdecreet na het andere goed. Zo kregen eigenaars van gebouwen met een functie die niet strookte met de bestemming permanent het recht om die te verbouwen, herbouwen of uitbreiden. Later kregen zelfs eigenaars van gebouwen met de juiste functie op de juiste bestemming de mogelijkheid die naar een zonevermeed- lees: foute - functie te veranderen.

De zogenaamde opvolgrete die van 1972 tot 1993 toeliet tussen twee bestaande woningen nieuwe woningen op te richten op percelen die niet voor

'Door acute problemen op te lossen dreigen

lokale politici de visie op ruimtelijke ontwikkeling uit het oog te verliezen.' © Fred Debrock

woningbouw bedoeld zijn, werd gelukkig niet heringevoerd. Maar Vlaanderen zou Vlaanderen niet zijn zonder een compensatie te geven. Voor de afwerking van 'wachtmuren' hebben eigenaars alsnog de mogelijkheid woningen te bouwen op percelen die daar niet voor bestemd zijn.

Mestgeur in de tuin
Politiek dienstbetoon draagt dus bij tot een voortdurende discrepantie tussen de strategische visie op het Vlaamse planningsbeleid en de uitvoering ervan. Ondanks de goede voornemens uit het structuurplan is Vlaanderen met voorsprong de meest verharde regio van Europa. Alleen al ons agrarische gebied kenmerkt zich

door villa's, schrijnwerkers, transportbedrijven, kinderdagverblijven, architectenbureaus en feestzalen. Ironisch genoeg is de burger daar zelf het slachtoffer van, door toenemende versnippering, een gebrek aan water, droogte en geklaag van buurtbewoners die geen mestgeur in hun achtertuin verdragen. Het markteffect heeft erook toe geleid dat een landbouwsite onbetaalbaar is geworden voor jonge, startende boeren. En dan zwijg ik nog over de tol van files, overstromingen en verkeersslachtoffers.

Ik hoor u al zeggen: 'Mensen hebben nu eenmaal bouwgronden, ze hebben recht op die grond!' Dat klopt, mensen hebben daar recht op. Net zoals onze aardkorst recht heeft op

water, kinderen recht hebben op een veilige weg naar school en boeren recht hebben op een vruchtbare akker om te bewerken. De reden waarom u dat zegt, is ook de reden waarom ruimtelijke ordening een van de meest gegeerde departementen is voor politici. Niet vanwege de omvang van het budget of het aantal personeelsleden, maar omdat het aan belangrijke individuele belangen raakt. Ruimtelijke ordening zou ruimtelijke ordening niet zijn als het niet een collectief en langdurig belang dient. Bij een optelsom van individuele belangen, op korte termijn en binnen het eigen kiesdistrict, is niemand gebaat. Ook niet die ene burger die u om een dienst vroeg.

niet toevallig in volle oorlogstijd. Door de belastingdruk beter te spreiden, kon de stad makkelijk meer geld ophalen. De perceptie van eerlijkheid verzekerde het beleid ook van een maatschappelijk draagvlak. Niet toevallig deed hetzelfde stadsbestuur er ook alles aan om allerlei fiscale achterpoortjes, zoals de vele belastingvrijstellingen van de clerus, te sluiten. Het hervervende beleid vergroette volgens een onderzoek van Guido Marne de steun voor het opstandige regime.

Ongelijke opofferingen

Na de Eerste en Tweede Wereldoorlog leefde het idee dat 'de gewone man' de zwaarste offers gebracht had, zowel aan het front als thuis. Wereldwijd werden belastingregimes toen progressiever. Erfenissen droegen zwaarder belasting. Hogere inkomens droegen procentueel meer bij. En op veel plaatsen zag men ook vergoedingsbelastingen

Hopelijk inspireert de oorlogsretoriek van onze politici in de strijd tegen covid-19 hen er ook toe een fiscaal wapen te herontdekken

column

Assita Kanko

opinie

Te tolerant voor intolerantie

De Franse president Emmanuel Macron zei vorige week wat velen van ons allang denken (*DS 6 oktober*). Ik ben blij dat ook hij wakker wordt. Want het is tijd om een serieus gesprek te voeren over onze waarden. In Europa zijn we te tolerant geworden voor religieuze onverdraagzaamheid.

In Frankrijk is al jaren een 'tegen-samenleving' aanwezig, net als in een groot deel van West-Europa. In de nasleep van weer een extremistische aanval op Frans grondgebied koos Macron ervoor om de kwestie rechtstreeks aan te pakken in een 'tour de force'-toespraak tegen radicale islam en voor secularisme. Ik steun Macron niet altijd, maar ik waardeer zijn bereidheid om ongemakkelijke onderwerpen aan te kaarten. Zijn toespraak over de radicale islam en Frankrijk doet de vragen hoe we gemeenschappen opbouwen die wederzijds respect zijn, maar waarden van vrijheid, democratie, pluralisme en gelijkheid uitdragen.

Macron sprak zich ook uit over het symbool van dit debat: de hoofddoek. Geen hoofddoek op school en in overheidsgebouwen. Ik ben opgegroeid in een land waar bijna twee derde moslim is, gesluierde vrouwen waren heel gewoon in mijn familie en directe omgeving. Nu is het in de straten van Europa ook alledaags geworden in specifieke buurten.

De hoofddoek en de boerka zijn gevoelige onderwerpen. Politici hebben hun vingers eraan gebrand toen ze er spottend over spraken, zoals Boris Johnson, die vrouwen met 'brievbusen' vergeleek. Terwijl Johnson het onderwerp onbezonnen behandelde, ging Macron in op de kern van de zaak: waar staan ze eigenlijk voor? In mijn ogen voor het markeren van de vrouw, het wegrommen van haar macht: mijn opa had meer macht dan zijn twee gesluierde echtgenotes. Ze zetten mensen ertoe aan om meer ruimte aan jongens te geven en meisjes niet zelf over hun lot te laten beslissen. Het is een diep, maar subtiel verlies van vrijheid. Mensen moeten kunnen dragen wat ze willen, vrijheid is een belangrijk goed. Maar niet tegen elke prijs. Dat een vrouw zich moet bedekken, noem ik geen vrijheid.

De opkomst van verplichte klederdracht is deels te wijten aan Saudi-Arabië, dat de strikte interpretatie van de islam verspreide via donaties aan scholen, moskeeën en culturele centra. Imams en mannelijke leiders prediken wat vrouwen moeten dragen en hoe ze zich moeten gedragen. De hersenspoeling van jonge vrouwen begint daar. Het leidt ertoe dat meer vrouwen betrokken raken bij de radicale islam. Ze zouden te 'kwetsbaar' zijn om wat huid in de straten van Vlaanderen te tonen, maar niet om op het slagveld ingezet te worden of om de wapens op te nemen tegen onschuldige mensen. Ik val de islam niet aan. Zelf kom ik uit een niet-praktiserend islamistisch gezin. De overgrote meerderheid van de Europese moslims leeft een leven dat vergelijkbaar is met het mijne. Ik heb bezwaren tegen organisaties die godsdienstleer op een radicale manier interpreteren en mensen aanzetten om zich tegen onze samenleving te keren.

Imams en mannelijke leiders prediken wat vrouwen moeten dragen: daar begint de hersenspoeling

We kunnen geen getto's toelaten in Europa. Gebieden waar kinderen van bepaalde religies niet naar school kunnen, of stadsdelen waar no-go zones ontstaan. Waar segregatie tussen vrouwen en mannen wordt gepromoot in het stadsuithuis, zoals in Molenbeek. Onze samenleving is gebouwd op het principe dat je vrij bent om in je God te geloven en je gewoonten te volgen – zolang je dat maar houdt aan onze waarden en aan de rechtsstaat.

Echte integratie kan pas beginnen als we echte gesprekken beginnen te voeren. Gesprekken die moeilijk, genuanceerd en ongemakkelijk zijn. De radicale islam is niet verdwenen uit onze steden, ondanks onze spanningen om radicale activiteiten op te sporen. Die volstaan niet. In plaats van te wachten tot individuen geradicaliseerd raken, moeten we onze waarden nu aan hen overbrengen en laten zien wat ze zelf aan hebben. Dat betekent een doordachte strategie voor de stad bedenken, de straffeloosheid aanpakken, meer werkgelegenheid en economische kansen bieden, en een integratiebeleid voeren dat echt werkt en niet gereeduceerd is tot symboolpolitiek.

Daar zijn waarden waarop ons continent is gebouwd en die moslims, christenen, joden, atheïsten en alle anderen verdedigen. Als dat betekent dat je een paar moeilijke gesprekken moet voeren, zoals president Macron bereid is te doen, dan is dat de moeite waard.

Assita Kanko is Europeparlementslid (N-VA). Haar column verschijnt vierwekelijks op dinsdag.

correcties & aanvullingen

Nagorno-Karabagh. Jerevan is de hoofdstad van Armenië. Ganja is na hoofdstad Bakoe de tweede grootste stad van Azerbeidzjan (*DS 12 oktober*).

Sluitsuursu. Voor cafés en restaurants geldt een verschillend sluitsuursu. Restaurants mogen openblijven tot één uur 's nachts, cafés moeten sluiten om 23 uur (*DS 12 oktober*).

Restaurantcreensie. In *DS Magazine* kreeg het restaurant Pont Neuf vier bordjes als beoordeling, terwijl het er drie had toen verscheen (*DS 10 oktober*).

De fiscale les van 1577

Bruno Blonde & Wouter Ryckbosch
Hoogleraar stadsgeschiedenis aan de UA Antwerpen & Docent vroegmoderne geschiedenis aan de VUB.

ERLIJK BIJDRAAGEN Crisissen uit het verleden tonen aan dat rechtvaardige belastingen en een transparante vermogensbelasting wel degelijk haalbaar zijn, schrijven Bruno Blonde en Wouter Ryckbosch.

'Je moet het dak repareren als de zon schijnt.' Dat het anno 2020 nog van het regenen is, hebben ook de onderhandelaren van het federale regeerakkoord begrepen. Nu is het niet het moment voor zuinigheid of een bebroting in evenwicht, wel voor grote investeringen om de economische en sociale gevolgen van de covid-19-pandemie op te vangen.

Covid-19 slaat harder toe onder andere bevolkingsgroepen en ook de gevolgen van de strijd tegen de pandemie zijn erg ongelijk verdeeld. Terwijl sommigen profiteren van nieuwe kansen, incasseren anderen rare klappen, onder meer door (tijdelijke) werkloosheid. Wereldwijd stijgt het

aantal superrijken en groeit hun vermogen aan. Maar ook de extreme armoede neemt voor het eerst sinds lang weer toe (*DS 8 oktober*). Ook in België suggereren de eerste indicaties dat toegenomen druk op OCMW's en voedselbanken (*DS 28 september*), terwijl de rijkste Belgen rijker worden (*DS 25 mei*).

Tegen die achtergrond klinkt de vraag naar een vernieuwde sociale politiek steeds luider. Onlangs lanceerde een groep professoren, onder de vlag van 1000 x 1000, een grote solidariteitsactie. Al meer dan 700 academici sloten zich aan bij het pleidooi voor een efficiënter sociaal beleid en rechtvaardigere belastingen. Zelfs het regeringsakkoord bevat het vage voornemen om, in afwachting van een grondgere hervorming, alvast een bilijkje bijdrage te vragen aan de grootste vermogens (*DS 5 oktober*). Hoe dat allemaal concreet moet gaan, is minder duidelijk (*DS 10 oktober*).

Een crisisbelasting op het vermogen en de aanleg van een vermogenskadaster lijken uitgesloten: te utopisch, te onpraktisch. Nochtans leert een snelle blik in de geschiedenis dat vermogensbelastingen in tijden van crisis vroeger niet ongewoon waren, ook al werden ze ook toen al door de tegenstanders weggehoond als 'wesende niet practicable'.

'Gedwongen lening'
Tijdens de Tachtigjarige Oorlog kwam in 1577 een nieuw regime aan de macht in Antwerpen. Het nieuwe stadsbestuur stond onder de invloed van de opstandelingen (Willem van Oranje op kop) en veroorzaakte een trendbreuk. De financiële nood was zo groot, dat de bestuurders aanklopten bij de allergeestigste vermogens voor een speciale belasting, die nogal eufemistisch als een 'gedwongen lening' verkocht werd. In 1579 werden daarvoor amper driehonderd gezin-

nen aangesproken en ook binnen die kleine groep droegen de sterkste schouders veruit de zwaarste lasten. En terwijl het gros van de normale inkomsten van oudsher uit (asociale) verbruiksbelastingen op levensnoodzakelijke goederen gehaald werd, organiseerde de stad onder druk van de ambachten vanaf 1577 ook een soort vermogensbelasting. Ook daarin droegen de sterkste schouders de zwaarste lasten.

De keuze voor progressievere belastingen op het vermogen kwam er

na de Eerste en Tweede Wereldoorlog leefde het idee dat 'de gewone man' de zwaarste offers gebracht had, zowel aan het front als thuis. Wereldwijd werden belastingregimes toen progressiever. Erfenissen droegen zwaarder belasting. Hogere inkomens droegen procentueel meer bij. En op veel plaatsen zag men ook vergoedingsbelastingen